

REKREAČNÁ EKOSYSTÉMOVÁ SLUŽBA LESA: HODNOTA PRE VEREJNOSŤ A PRÍLEŽITOSŤ PRE LESNÍKOV

Koncept ekosystémových služieb lesa sa len pomaly dostáva do povedomia našej spoločnosti. Je známe, že postoj verejnosti k dôležitosti produkčných (zásobovacích), regulačných a kultúrnych ekosystémových služieb môže značne kolísať v závislosti od mnohých faktorov. Niektoré z ekosystémových služieb lesa sú pre laikov ťažko predstaviteľné (viazanie uhlíka), kontroverzné (produkcia biomasy) alebo komplikované (vplyv lesa na hospodárenie s vodou). Kultúrna ekosystémová služba vo forme rekreačného využívania lesa je však pre väčšinu obyvateľstva zrozumiteľná.

Výsledky reprezentatívneho dotazníkového prieskumu (z pohľadu veku, pohlavia a rovnomerného rozmiestnenia respondentov po celom Slovensku), realizovaného mediálnou agentúrou v auguste 2024, priniesli zistenia o vnímaní a využívaní ekosystémových služieb lesa. Telefonický prieskum na 1000 respondentoch sa uskutočnil v rámci výskumných projektov riešených na NLC a jeho spracovanie do vedeckých výstupov ešte prebieha. Tu prezentujeme len niektoré zaujímavé zistenia, špeciálne vo vzťahu k rekreácii v lese.

Les navštevuje viac ako tri štvrtiny opýtaných (77,2%). Hlavným dôvodom je re-

Skupina dôvodov prečo les navštevujú	1. miesto	2. miesto
Šport a rekreácia	430	140
Oddych a zdravie	194	79
Zber lesných plodín a húb	77	39
Sociálne a rodinné aktivity	37	7
Príprava dreva a paliva	18	10
Poľovníctvo a pozorovanie prírody	16	7

kreácia alebo oddych (dohromady 66,3 %), asi 16 % respondentov spája pobyt v lese s iným dôvodom (rodina, priatelia, kultúrna udalosť, práca) a 15,5 % navštevuje les kvôli zberu lesných plodov a húb. Ostatné dôvody uviedlo 2,2 % opýtaných. Veľkosť písma odráža frekvenciu odpovedí

ako ich do slovného mraku zatriedila umelá inteligencia.

Viac ako tretina z tých, čo chodia do lesa (282 respondentov), uviedla viac ako jeden konkrétnejší dôvod, prečo navštevuje les. Podobnosť odpovedí viedla k špecifikácii rôznych skupín dôvodov návštev lesa verejnosťou. Nasledovná tabuľka uvádza počet odpovedí na prvom a druhom mieste.

Les priťahuje najmä ako miesto, kde návštevníci zlepšujú svoju fyzickú a psychickú pohodu a uskutočňujú svoje záľuby. Medzi najčastejšie aktivity patria prechádzky (475 odpovedí a túry (399 odpovedí).

Zaujímavé sú aj zistenia, prečo 22,8 % opýtaných do lesa nechodí. Slovný mrak znázorňuje najčastejšie dôvody, ktoré boli následne združené do skupín podľa podobnosti dôvodov.

Jednoznačne prevládajú časové, pracovné a zdravotné dôvody. Iné záujmy alebo celkový nezáujem o les a prírodu boli prvou voľbou pre viac ako 20 % opýtaných.

Nasleduje strach z lesného prostredia a zveri (kliešťov, medvedov) v 12 % prípadov a 10 % respondentov uviedlo, že les majú ďaleko.

Pre využívanie lesného prostredia spoločnosťou je zaujímavé zistiť úroveň informovanosti o témach súvisiacich s lesom a jeho významom pre spoločnosť. Opýtali sme sa na hodnotenie informovanosti o lese, rekreácii, ekosystémových službách lesov a ochrane prírody. Respondenti oznámkovali svoju informovanosť o jednotlivých témach stupnicou od 1 do 5, podobne ako v škole. Najlepšie dopadla informovanosť o ochrane prírody, relatívne najhoršie informovanosť o ekosystémových službách lesa.

Ako si návštevu lesa cenia respondenti, ktorí les navštevujú z dôvodu rekreácie, je možné odvodiť od ich teoretickej ochoty za ňu zaplatiť. Na otázku, či by boli ochotní zaplatiť za návštevu lesa lesnému podnikovi alebo vlastníkovi lesa, ktorý sa stará (z pohľadu rekreácie) o ním navštevovaný les, odpovedalo kladne viac ako polovica opýtaných (54,2 %). Priemerná cena, ktorú si vedía respondenti predstaviť za jednu návštevu, bola na úrovni 6,28 EUR. Najviac respondentov (38,9 %) vidí ako prijateľnú platbu na úrovni 5 EUR a 92,8 % opýtaných by nezaplatilo viac ako 10 EUR. Aj v tomto prieskume časť opýtaných, ktorí odpovedali, že by boli ochotní platiť v nadväzujúcej otázke priznala, že ak by sa platby zaviedli, radšej by sa návštevy lesa zriekli (42 respondentov). Nespochybniteľným záverom je, že si väčšia časť respondentov uvedomuje úlohu obhospodarovateľa lesa pre zabezpečenie rekreácie v lese. Viac ako polovica z opýtaných, ktorí nechcú platiť (190 z 353 odpovedí), by sa prispôbila a návštevy lesa by sa napriek poplatkom nezriekli.

Z prieskumu tiež vyplynulo, že najviac opýtaných navštevuje les 2-3 krát za mesiac. V priemere ide skoro 59 návštev na jedného dospelého obyvateľa ročne. Takisto je veľmi dôležité, aký čas v lese rekreanti strávia. Najviac, skoro 25 % respondentov strávi pri návšteve v lese dve hodiny, 22 % respondentov tri hodiny. Len 5,5 % sa zdrží v lese asi 30 minút. Priemerná dĺžka pobytu v lese je zhruba 3,5 hodiny. Na základe týchto údajov o ochote platiť by sa teoretická hodnota rekreačnej ekosystémovej služby všetkých lesov Slovenska v prepočte na celú dospelú populáciu (všet-

Skupina dôvodov prečo les nenavštevujú	1. miesto	2. miesto
Nedostatok času	60	3
Nevyhovujúci zdravotný stav	57	1
Nezáujem a iné preferencie	47	6
Strach a bezpečnosť	28	5

Známka	Ochrana prírody a druhov	Rekreačné aktivity a možnosti	Problematika lesov	Služby a úžitky lesných ekosystémov
najčastejšia	2	3	3	3
priemerná	2,52	2,60	2,93	3,01

ci obyvatelia nad 18 rokov) pohybovala na úrovni až 1,68 miliárd €/rok. Otázka skutočného ocenenia rekreačného využitia lesov, je zložitá a existuje mnoho metód na jej stanovenie. Môže byť odvodená napríklad nie od ochoty platiť, ale na základe zvýšených nákladov ktoré vlastníci/obhospodarovatelia lesa má, keď prispôbuje hospodárenie potrebám a záujmom návštevníkov lesa, alebo na základe obmedzení, ktoré mu z podpory rekreácie vyplývajú. V tejto súvislosti disponujeme údajmi z prieskumu o prioritách rekreačného ohľadom potrebnej rekreačnej infraštruktúry, sledovaných zmenách v hospodárení v lese ktorý navštevujú a potrebách platby za zmenu hospodárenia podľa potrieb spoločnosti. Ich výsledky prinesieme v ďalšom článku.

ZHRNUTIE

Lesy sú pre obyvateľov Slovenska miestom oddychu, športu aj spojenia s prírodou. Viac ako tri štvrtiny opýtaných obyvateľov ich navštevujú pravidelne a rekreáciu vnímajú ako dôležitú súčasť svojho života.

Rekreačné služby lesa majú nielen vysokú spoločenskú hodnotu, ale aj reálny ekonomický potenciál. Prieskum ukázal, že

verejnosť si rekreačné služby lesa cení – a dokonca by bola ochotná za ne zaplatiť. Viac ako polovica respondentov by bola ochotná finančne prispieť obhospodarovateľom lesa na ich udržiavanie. To vytvára priestor pre nové prístupy k financovaniu rekreačnej ekosystémovej služby, ako aj potrebu lepšej komunikácie medzi lesníkmi a verejnosťou.

Výsledky naznačujú, že širšie povedomie o ekosystémových službách lesa, ako aj o fungovaní lesného hospodárstva, je relatívne nízke.

V konečnom dôsledku, pre lesníkov to predstavuje nielen výzvu, ale aj príležitosť – cez rozvoj rekreačných možností a zvýšenie informovanosti o ich úlohe pri poskytovaní ekosystémových služieb lesa, môžu zabezpečiť dlhodobú podporu verejnosti a lepšie povedomie o dôležitosti udržateľného hospodárenia s lesmi.

Podakovanie

Táto práca bola podporená na základe zmluvy č. APVV 21-0290 a z projektu Interreg Central Europe CE0100310 Healthy forest regions.

Ing. Zuzana Sarvašová, PhD.,
Ing. Miroslav Kovalčík, PhD.
Národné lesnícke centrum, Zvolen